

Escola i Covid: viure i treballar en la incertesa

Joan Serra Capallera

Director Àmbits de Psicopedagogia i Orientació

Verd, carbó, univers. Els relats, de no més de 200 paraules, han d'incloure les tres paraules, segons s'explicita a la convocatòria, oberta aquest 23 d'abril, del sisè concurs de microrelats del Centre de Formació d'Adults El Roure de Polinyà. Pocs dies abans, a la pàgina web del centre, manifestaven la seva alegria pel retorn a les aules de l'alumnat de competències bàsiques. Escrivien: “[...] *Sovint parlem de com els/les joves han patit la pandèmia, però cal també, i amb urgència, fer visible tot el patiment de les persones grans [...]*”. També s’hi llegeix l’oferta d’un curs de “Capacitació integral d’entrada al mercat laboral”. El Roure és en un edifici polivalent de nova construcció prop de l’Ajuntament i de la Riera de Polinyà. *D.M.* té 71 anys i assisteix regularment al grup de competències bàsiques, com la *M.M.* de 75 anys i la seva amiga Lola que va morir de la Covid. *M.M.* explica que van ser dues les morts, la de la Lola especialment sentida per l’amistat que les unia. *D.M.*, en el seu relat de soledat i esperança narra els motius que la duïen a “voler morir”. Parla del dolor, de la malaltia i de la recuperació, de com es recupera i es filma a ella mateixa vestida de sevillana i “harta de tó”. En els seus dos curts relats de vida es recull el trànsit d’aquests temps i com el desconcert primer i la desesperança més tard s’apropia de les seves vides. La incomunicació, la manca de l’altre –aquell fill hospitalitzat que només es pot acaronar en la imaginació-, el desig de l’altre. Podem llegir-hi, també, la capacitat d’adaptació i transformació, l’ús de les noves tecnologies comunicatives, el sentiment de pertinença i la perdurabilitat en els interrogants projectats cap al futur: en síntesi, l’essència d’aquestes més de dues-centes pàgines i prop de cent mirades que donen cos al monogràfic “**ESCOLA i COVID**” que publiquem aquest maig plujós.

Juntament amb el dolor que descriuen els dos relats del CFA de Polinyà hi cohabita el desig de recuperació i l’esperança, com si fossin sentiments contraposats que s’entrecreuen, els mateixos que molts hem sentit bategar durant aquests mesos. Aquests dies ha mort un gran humanista radical, l’Arcadi Oliveres, i en algun dels escrits d’aquest número es pot llegir el desig d’albirar l’horitzó incorporant en el relat expositiu una de les seves conegudes frases: “*ESTEM OBLIGATS A CREURE EN L’ESPERANÇA*”. Sí. Malgrat el desgavell organitzatiu, malgrat la manca de claredat i de criteri de l’administració educativa, en la voluntat de refer, de reconstruir i construir nous trajectes que exposen els professionals educatius, hi llegim l’anhel del pensador en els seus últims dies que ens encomana a persistir, com a paradigma de radicalitat.

La “tribu”. Escrivia fa uns mesos en aquestes mateixes pàgines que l’actual crisi sanitària ha posat en relleu el retorn a les petites comunitats familiars com a nuclis de

supervivència. Qüestió aquesta que es fa evident en la majoria de relats i en molts dels articles. La necessitat de l'altre, la presència de l'altre. La pèrdua del sentiment de comunitat i la voluntat de refer-la després del trasbals expliquen els docents. L'escola com a comunitat, com a lloc d'encontre. "Poder trobar un espai on compartir i fer *TRIBU*", comparteixen una mestra d'audició i llenguatge eivissenca i una mare també de les Illes. "El fet de poder passar més temps amb la família ens va aportar seguretat, felicitat i calma", en relata una jove estudiant.

"Però no tots els dies ens van anar bé... durant el confinament vam sentir una barreja d'emocions negatives: tristesa, melancolia, empipament, avorriment, por, ràbia, preocupació, ira... Tot això era degut a no poder jugar amb els nostres amics i amigues, no poder sortir de casa, veure gent que no respectava les mesures de seguretat, no poder parlar dels problemes amb els nostres mestres/amics o trobar a faltar a gent que veiem gairebé cada dia", podem llegir. I unes pàgines més enllà, en la veu d'una especialista en l'atenció als alumnes més vulnerables: "Moltes d'aquestes famílies ens van expressar que, a més de la por i la incertesa, també se sentien molt cansades i soles per no poder portar els seus fills a l'escola. I es van trobar, de cop i volta, a casa amb un nen que els necessitava en tot moment, amb moltes dificultats per funcionar sols de forma autònoma per satisfer les necessitats bàsiques i fer el que fa l'escola". Ajut, solidaritat, companyonia, el necessari pes de l'altre en l'existir: "En tot aquest procés, però, no em vaig sentir sola, l'escola en tot moment va estar al meu costat, la tutora trucava, la psicòloga hi era per quan la necessitava, tot això superbé, però ells no estaven dins de casa." Explica la mare d'en Pau un nen amb escolarització compartida des dels quatre anys.

La tribu, la família, la comunitat. Per alguns refugi en el naufragi, per a d'altres la constatació de viure en l'exclusió. En un cas i en l'altre, la pandèmia ha aguditzat, com podreu llegir en els articles dels apartats "relacions" i "desigualtat social", la vivència polaritzada i fragmentada de models, estils i necessitats vitals cada cop més confrontats. Escriuen les treballadores socials de l'EAP de Ciutat Vella de Barcelona: "La pandèmia mundial de la COVID19 ha posat de manifest l'existència d'una crisi estructural en tots els àmbits i sistemes de la nostra societat. En l'àmbit educatiu, un dels pilars de l'estat de benestar, han aflorat de retruc les inconsistències, les disfuncions, els conflictes i les desigualtats provocades per les polítiques neoliberals vigents, pròpies d'un sistema capitalista poc sostenible i que afecten les institucions educatives i les famílies". En els pols, però l'absència de l'altre i la necessitat de la seva presència és una constant al llarg dels vint-i-dos articles que donen cos al monogràfic.

Tot és diferent, res és diferent. Després de la incredulitat, la incertesa, la distracció, la por, la deconstrucció, el descans, la força, la comunitat com a celebració, el cansament i la inseguretat, la cap d'estudis i la coordinadora pedagògica de l'Institut Miquel Martí i Pol de Cornellà es pregunten: "I ara què?", "la recuperació de la vella normalitat?" es qüestiona el director de l'escola l'Areny, també de Cornellà. L'actual crisi pandèmica no solament evidencia pels actors educatius, tal com accentuen les

companyes de Ciutat Vella, les fortaleces i debilitats, les amenaces, reptes i oportunitats als que s'enfronta la comunitat educativa, sinó que fonamentalment altera les relacions del subjecte amb si mateix, amb els altres i amb l'escola, alterant també les relacions entre els professionals i entre aquests i els subjectes de la seva intervenció. No és solament una crisi educativo-sanitària, sinó fonamentalment existencial, en què el subjecte individuat del capitalisme post-fordià i ultralliberal es veu, de cop, reflectit en un inesperat espill.

Multiplicitat de veus configuren el monogràfic **ESCOLA i COVID** i li confereixen una mirada àmplia i calidoscòpica. Amb tot, però, no vol ser només una mirada sobre el passat present, un recordatori, sinó una mirada interrogativa sobre el futur. De la superba traducció al català dels poemes de Spoon River escrits a principis del segle passat per l'advocat, periodista, poeta i dramaturg Edgar Lee Masters, mereixedora del premi Crítica Serra d'Or, en el que els personatges enterrats en l'imaginari cementiri, com escriuen els traductors en la presentació del llibre, parlen "*des del més enllà per dir la seva veritat última*", n'he llegit de nou el d'en Conrad Siever. Que la teva lectura li doni, si cal, la utilitat que avui, escrivint aquest editorial, per a mi té.

Conrad Siever

*No pas en aquell jardí desolat
 on els cossos es transformen en herba
 sobre la qual no pasturen ramats, i en arbres sempre verds
 que no fan fruit –
 no pas als caminois ombrejats on s'escolten sospirs inútils
 i se somnien somnis més inútils encara
 de comunió íntima amb ànimes que han marxat –
 sinó aquí sota la pomera
 que vaig estimar, que vaig vigilar i que vaig podar
 amb les meves mans nuoses
 durant molts i molts anys;
 aquí sota les arrels d'aquesta pomera,
 per passar, amb els canvis químics i el cicle de la vida,
 a la terra i a la carn de l'arbre,
 i als epitafis vius
 de les pomes més vermelles![1]*

Olot, primavera del 21

Nota:

[1] Edgar Lee Masters, *Antologia de Spoon River*. Traducció de Jaume Bosquet i Miquel Àngel Llauger. Girona: Llibres del Segle.